

В ПРИТВОРА НА ХРАМА

*Кратко въведение в
православната вяра*

ПРЕВОД ОТ АНГЛИЙСКИ:
ПЛАМЕН СИВОВ

Фондация „Покров Богородичен”
1998

© CONCILIAR PRESS

INTERNET

ФОНДАЦИЯ „ПОКРОВ БОГОРОДИЧЕН”

Тази книжка, която условно нарекохме „Кратко въведение в Православието” е обърната към възможно най-широк кръг читатели. Без да претендира за академична задълбоченост и изчерпателност, тя цели да даде първи, най-необходими знания за основните положения на православното учение.

Надяваме се за по-непосредственото възприемане на текстовете да помогнат използваните от авторите достъпен език; кратката и точна формулировка.

Книгата не е богословско четиво, но се надяваме да допринесе за създаване на по-задълбочен интерес към истините, които проповядва Църквата и тяхното отношение към мирогледа на съвременния човек.

ОТ ИЗДАТЕЛИТЕ

Православната Църква е основана от Иисус Христос и описана в Новия Завет. Думата „ортодоксалност“ се свързва с понятията „правилно учение“ или „правилно богослужение“. В ранните години на Христовата Църква се появило множество лъжливи учения и отклонения, заплашващи да помрачат чистотата и истинността на Църквата. Така се появил на бял свят и терминът „ортодоксален“, православен, за да бъде отнесен към Църквата и нейното непреходно учение и живот. Православната Църква грижливо пази истината от всякакви изкривявания, а самата себе си – от разколи, за да защитава членовете си и да прославя Христа, чието Тяло е тя самата.

Невероятно много религиозни групи днес претендират, че са наследници на ранната Църква. Следователно, необходим е критерий за истината; нужно е да разберем в какво е вярвала и какво е практикувала Църквата в самото си начало и дали и как то се различава от претенциите на всички тези групи. Разбира се, всеки има право да вярва в каквото си иска и да участва в какви ли не религиозни обединения. Въпрос на здрав разум е обаче поне да се запознаем с различните алтернативи, преди да направим окончателния си избор.

Надяваме се следващите два текста да помогнат на читателите да разберат някои основни понятия на християнството, основано от Иисус Христос и неговите апостоли. Това е мерилото за истината, според което следва да оценяваме собствения си избор по отношение на християнството.

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ПРАВОСЛАВНОТО УЧЕНИЕ

Бог Отец

Вярвам в Бога Отца, Който е безначален, неописуем, непонятен; Който е отвъд всяка сътворена същност и Чиято същност е известна само Нему, на Сина Му и на Светия Дух. Както се казва в Св. Писание, дори серафимите не смеят да Го

гледат.

Вярвам и изповядвам, че Бог Отец никога не е приемал материална форма, нито се е въплъщавал. В богоявленията (теофаниите, явяванията на Бога) в Стария Завет, както свидетелстват светите отци, не се е явявал Бог Отец, а нашият Спасител, второто Лице на Светата Троица (тоест Словото или Логоса, Ангелът Господен, Господ Бог Саваот, Ангелът на Великия Съвет, Старият по дни), Който се разкрил на пророците и тайновидците от Стария Завет. В Новия Завет Бог Отец никога не се е явявал, но с глас от небето свидетелства за Сина Си няколко пъти. Именно затова нашият Спасител казва: „Бога никой никога не е видял. Единородният Син, Който е в недрата на Отца, Той Го обясни” (Иоан. 1:18) и „Това не значи, че Отца е видял друг някой, освен Онзи, Който е от Бога; Тоя именно е видял Отца” (Иоан. 6:46). В постановленията на Седмия вселенски събор се казва, че Светата Троица не може да бъде изобразена в иконите, тъй като Той е без форма и невидим. Затова Бог Отец не се изобразява в иконите.

Вярвам, че Той е причина на всички неща и крайна цел на всичко. Всички видими и невидими твари имат начало от Него и е било време, когато не са съществували. Той е сътворил вселената от абсолютно нищо. Земята също има начало, а човекът е сътворен от Божията любов. Сътворението на човека и на вселената не е поради необходимост, а е дело на свободната и необусловена от нищо воля на Твореца. Ако беше пожелал, можеше да не ни сътвори; отсъствието на творение не би Го оскърдило. Любовта на тварите не е нещо, което Му носи някакво необходимо удовлетворение, защото Той няма нужда от нищо. Божията любов не може да бъде сравнена с човешката, както и останалите Му качества – бащинство, справедливост, доброта – не могат да бъдат сравнявани с човешките им съответствия. Божията любов е тайна, непостижима за човешкия разум и интелект. Бог няма „чувства“, които могат да доведат до страст, страдание, нужда или необходимост в Него. И все пак, въпреки че природата на Божията любов остава непонятна и необяснима за човешкия разсъдък, тя е реална и аз изповядвам, в съг-

ласие с Писанието, че Бог е любов.

Светата Троица

Вярвам, изповядвам и се покланям на Светата Троица. Покланям се на Едната, Свята, Неразделна, Единосъщна, Животворяща и Пресвета Троица. В Троицата се покланям на три личности, три ипостаси – тези на Отца, Сина и Светия Дух. Не смесвам личностите на Пресветата Троица. Не вярвам, че Отец, Син и Свети Дух са три „маски” на една и съща личност. В Троицата нито едно от лицата не е откъснато от другите, но всяко има пълнотата на Тримата.

Въплъщението

Вярвам, че от мига на зачатие то Си в девствената утроба, Иисус Христос е бил една личност, макар и с две природи. От зачатие то Си Той е Бог и Човек – преди раждането, по време на него и след него.

Вярвам и изповядвам, че Пресветата Богородица и Приснодева Мария, подобно

на къпиновия храст, който горял, но не изгарял, наистина е получила огъня на Божеството в себе си без да бъде погълната от него. Вярвам и изповядвам, че тя наистина даде собствената си плът и кръв на Въплътеното Слово и че Го храни със собственото си мляко.

Изповядвам, че Иисус Христос е бил, в Божеството Си, роден от Отца извън времето без посредничеството на земен баща. Той няма майка в Своето божество и няма баща в своето човечество.

Вярвам, че чрез Въплъщението Пресветата Дева Мария наистина е Богородица, родила Бога във времето. Тя е била девица преди, по време на раждането и след него. Както Иисус Христос възкръсна от мъртвите, макар че юдеите бяха запечатили гроба Му с камък и както влезе при учениците Си, макар че вратите на стаята бяха затворени, така е преминал Той и през девствената утроба, без да разруши девството на Мария, или пък да ѝ причини родилни болки. Както Червено море остана непокътнато след минаването на израилевия народ, така и Девата остана чиста след раждането на Емануил. Тя е вратите, провъзгласени от пророк Иезекил, през които Бог влезе в света, и които „не ще се отво-

рят” (Иез. 44:2).

Пресветата Богородица е била родена с природа, еднаква на нашата. Тя не би могла със собствени сили да запази онова невинно състояние, в което я посетил архангелът в деня на Благовещението, защото и тя, както всички ни, се нуждаела от Божията благодат. Бог е Спасител на Девата не само защото я е пречистил, но и защото посредством Божията благодат и нейната собствена воля тя била запазена от състоянието на лична греховност.

Творението

Вярвам, че материята не е съвечна на Твореца и е имало време, когато тя не е съществувала; че е била създадена от нищо и във времето чрез волята и Словото Божие. Вярвам, че материята е сътворена добра, но е въввлечена в грях и тление от човека, който първоначално е бил създаден за господар на материалния свят. Макар че творението „лежи в злото” и тлението, то все пак е Божие и следователно добро; единствено чрез злата воля на човека гре-

хът може да влезе в творението. Вярвам, че творението ще бъде пречистено от огъня на Страшния Съд в мига на славното Пришествие на нашия Спасител Иисус Христос и че ще бъде възстановено и преродено. То ще даде начало на Ново Творение, според обещанието на Господа: „Ето, всичко ново творя” (Откр. 21:5) – „ново небе и нова земя, на които обитава правда” (2 Петр. 3:13).

Съществата от духовния свят

Вярвам, че ангелите не са митични, а реално съществуващи, разумни създания, сътворени от Бога. Те имат начало във времето и не са безсмъртни или вечни по природа, а единствено по Божията милост. Макар и различна от нашата, тяхната духовна и безтелесна природа е не по-малко реална, но е подчинена на закони и измерения, чужди на човешката. Те са разумни същества. В началото са били сътворени съвършено добри и съвършено свободни, притежаващи воля и способност за избор. Някои ангели са избрали доброто, оставайки верни на своя Създател, но гру-

ги използвали свободата си по неестествен начин и се отделили от Създателя си, въставайки срещу Него, превръщайки се в тъмни, зли и богоотпаднали демони (бесове). Демоните са враждебни към човека поради това, че е създаден за славата на вечността. Те целят неговото пълно унищожение. Макар че нямат същинска власт над тези, които са получили светото Кръщение, те ни изкушават, за да можем ние сами да злоупотребим със свободната си воля. Ангелите, поради верността си към Господа и непрестанното си общение с Него, нямат в себе си завист и не са ревниви спрямо предназначението на човека. Те са надарени с природа по-висша от тази на човека, за да му помогнат да осъзнае съдбата си с помощта на Божията благодат. Те се радват, когато човек успее да осъзнае целта на съществуването си. Ангелите са смирени. Църквата е в общение с тях. Всъщност те принадлежат към Църквата и празнуват заедно с нас, прославяйки Твореца; молят се за нас и невидимо присъстват при нашите молитви. Всички същества, създадени от Божията премъдрост, воля и любов, следват йерар-

хията на съществуването си, а не някакъв елитарен принцип. Както хората се различават по различните си духовни дарове, така и ангелите са различни според даровете и служението си.

Безсмъртието

Вярвам, че само Бог е безсмъртен и вечен по природата и същността Си. Ангелите и човешките души са безсмъртни, защото Бог им дарява безсмъртие по благодат. Без дареното ни от Бога по Негова воля безсмъртие нито ангелите, нито човешките души биха били безсмъртни.

Човешките души нямат някакво предсъществуване. Раждането на душата, както и нейното отделяне от тялото в мига на биологичната смърт, за да бъде отново съединена с него при възкресението на мъртвите, е тайна, която не ни е дадено да разбираме.

Тайната на злото

Вярвам, че Бог не е сътворил нито смъртта, нито страданието, нито злото. Злото няма собствена ипостас или отделно съществуване. То е отсъствие на добро; смъртта е отсъствие на живот. Злото е отделянето на тварите от Бога; то е дегенерацията на същност, първоначално създадена добра. Грешникът умира не защото Бог го убива в отмъщение (защото човекът не може да обиди Бога, нито пък Бог би изпитал удовлетворение от човешка смърт) – той умира, защото се е откъснал от Източника на Живота. Бог не е отговорен за злото, нито пък е негова причина. Бог не е виновен и затова, че е създал човешката природа със способността да се отвърне от Него. Ако беше създал човека без свободна воля, Той на практика би създал един напълно пасивен интелект. Създанието просто би Му се подчинило без никаква възможност за друг избор, тъй като не би било свободно. Бог обаче е пожелал ние да сме съ-работници в творението Му и да сме отговорни за вечната си съдба. В своята безкрайна мъдрост Той знае как

да преобрази причините за злото и да ги обърне в полза на човешкото спасение. Така Бог използва последствията на злото, за да могат, образно казано, от тръните да цъфтят рози. Макар и никога да не е желал тръните, нито пък да ги е сътворил, за да ги използва като средство, той им позволява да съществуват поради зачитане на нашата свобода. Така Бог позволява изпитанията и страданията, без Сам да ги е предизвикал. Когато страдам, трябва да приемам това като неопровержимо доказателство за Неговата любов, като скрит благослов и, без да се чувствам недостоеен, трябва да търся скритото значение на страданието си. Що се отнася до изкушенията, трябва да ги избягвам и смирено да моля Бог да ме запази от тях, както ни учи Спасителят в Господнята молитва: „И не ни въвеждай в изкушение, но ни избави от лукавия”. И все пак във всички изпитания, изкушения и страдания, ние завършваме молитвата си както Спасителя в Гетсиманската градина: „Нека бъде не Моята воля, а Твоята” (Лук. 22:42).

Човекът и грехът

Вярвам и изповядвам, че Бог не е създал човека нито смъртен, нито безсмъртен, а способен да избира между тези две състояния, както ни учи св. Иоан Дамаскин (Изложение на православната вяра, кн. 2, гл. 30). Погрешният избор на човека и злоупотребата със свободната му воля довели до заразяване на природата му с грях и превръщането му в смъртно същество. Падението и отчуждението на човека от Бога са причинени от греха, влязъл в света чрез един единствен човек – Адам. Кръщението в истинската Църква ни освобождава от последствията на греха и ни дава сили да работим за нашето спасение. И все пак, както след Възкресението на Господа и споменът, и белезите на Неговото страдание са били запазени по материален начин, така и след Кръщението природата ни запазва нашите слабости, тъй като е получила само обручението за Божествено синовство, което напълно ще се изпълни едва при славното пришествие на нашия Господ Иисус Христос. Въпреки това нашето кръщелно възраждане е така реално,

както и Възкресението на Спасителя.

Човекът и неговата свободна воля

Вярвам, че човекът „работи“ за своето спасение. Спасението не е наложено пряко волята му, както смятат Августин и Калвин в учението си за предопределението, нито пък се получава единствено чрез делата на човешката воля, както е учил Пелагий. Спасението е синергично, тоест човекът е съработник в делото на собственото си спасение. Бог не взема върху Себе Си ролята, отредена за човека, нито пък човекът може да постигне нещо само със собствените си усилия – нито с благочестие, нито като спазва заповедите, нито пък с добро поведение. Нито едно от тези неща имат някакво значение за спасението, освен в контекста на Божията благодат, защото спасението не може да се заслужи. Човешките усилия и спазването на заповедите само показват желанието на човека да бъде с Бога; копнеж и любовта му към Бога. Човекът не може да изпълни дори само своята част от делото на спасението си със собствени

сили, колкото и малка да е тя. Затова трябва непрестанно да моли Бога да му даде сили и благодат. И ако съзнава, че дори не желае собственото си спасение, трябва да моли Бога, Който дава на всички и никога не пренебрегва, да му даде и това желание. Така, без да презираме ролята на човека, казваме, че получаваме „благодат връз благодат” (Иоан. 1:16) и приближаването и влизането в Църквата е, според Светите Отци „благодат преди благодатта”, защото всъщност всичко е благодат. Това е истинското значение на думите на Светите Отци „макар че всичко е от благодатта, тя се дава само на тези, достойни за нея”. Тук да сме „достойни” означава да употребяваме свободната си воля, за да искаме всичко от Бога.

Вярата и делата

Вярвам, че естественото благочестие на човека, независимо от степенята му, не може да спасява и да води до вечен живот. Писанието учи, че всяка наша правда е „както зацапана греха” (Ис. 64:4).

Изпълнението на закона не ни дава право да искаме награда от Бога. Не само нямаме никаква полза от това изпълнение, но и Самият Христос ни учи, че когато изпълним закона, трябва да се считаме „слуги негодни” (Лук. 17:10). Без Христа личните качества на човека, неговата добра репутация, благочестието му, делата му, талантите и способностите му не значат почти нищо – те са важни само доколкото подлагат на изпитание вярата и любовта му към Бога.

Вярата ни в Иисус Христос не е абстрактна; тя е живо общение с Него. Това общение ни изпълва със силата на Светия Дух и вярата ни става плодотворна реалност, която придава смисъл на добрите ни дела „що Бог е предназначил да извършим” (Ефес. 2:10). Така, според апостолите, вярата оплодотворява делата, а делата, плод на Светия Дух, свидетелстват и доказват истинската вяра. Понеже вярата не е нито абстрактна, нито стерилна, невъзможно е да я отделим от добрите дела. Именно по същата тази вяра в същия Иисус Христос, а не поради законническо и едностранчиво спазване на

Десетте Божи запоеди, са били спасени старозаветните праведници, които в Православната Църква се почитат в същата степен, както и останалите светци. Вярата също е дар Божи и ако човек разчита на собствената си добродетелност, благочестие или духовност, не би могъл да притежава вяра. И все пак вярата не ни е наложена. Бог я дава на тези, които я желаят не поради някаква фаталистична предопределеност, а по силата на Божествения Си промисъл и желанието Си да сътрудничи на човешката свободна воля. Ако Бог ни е дал вяра, не трябва да се мислим по-добри от останалите, нито по-висши, нито по-достойни от тях; нито пък да си въобразяваме, че сме я получили поради собствени заслуги, а трябва да отдаваме този дар на милостта Божия, Чии то пътища са неведоми. Трябва да Му благодарим, като се покланяме на тайната на тази привилегия и помним, че един от признаците на вярата е „липсата на любовитство”. Нито делата, нито вярата ни спасяват, а Живият Бог.

Света Богородица

Вярвам, че Пресветата Богородица е имала същата природа като нас. След като приела свободно и съзнателно предложения от Бога план за спасението на човека, Светият Дух се спуснал над нея, силата на Всевишния я осенила и, след като чула гласа на архангела, Господ се въплътил в нея. Така нашият Господ Иисус Христос, Новият Адам, станал съпричастен на човешката природа във всичко освен в греха, чрез Богородица – Новата Ева. Природата на падналия човек, адамовата природа, която носела раните на греха, разрушението и тлението, била възстановена в предишната си красота и сега е съпричастна на Божествената природа. Човешката природа, възстановена и преродена по благодат, превъзхожда невинното състояние на Адам преди грехопадението. По думите на Светите Отци, „Бог стана човек, за да може човекът да стане бог”. Така св. Григорий Богослов пише: „О, славно падение, което ни донесе такова спасение!” Човекът, създаден малко по-нисше от ангелите (вж. Пс. 8:6) може, по Божия благодат, да надмине дори ангелс-

кото състояние; затова и прославяме Пресветата Дева като „честнейшую херувим и славнейшую без сравнения серафим” (по-чтима от херувимите и несравнимо по-славна от серафимите).

Отхвърлям всички учения, чужди на Светите Отци, относно първородния грях и непорочното зачатие на самата Богородица. Отхвърлям и всяко учение, което се опитва да преиначи ролята на Богородица, която, носейки нашата природа, представила цялото човечество, приемайки, предложеното от Бога спасение.

И така, Бог е Спасител за Пресветата Дева и тя е спасена по същата благодат, по която се спасяват всички останали. Тя не е „майка на Църквата”, защото не е отделена от Църквата, нито пък стои по-високо от нея. Тя по-скоро е майка на всички вярващи в Църквата, от която сама е част.

Светците

Вярвам, че Бог прославя ония, които Го прославят (вж. Царств. 2:30) и че Той е

„Спасител на тялото” на Църквата (Еф. 5:23). Вярвам, че се спасяваме като членове на Тялото и не можем да бъдем спасени в лична връзка с Бога, но извън Църквата. Защото Бог е казал: „Аз съм истинската лоза... Както пръчката сама от себе си не може да дава плод, ако не бъде на лозата, тъй и вие, ако не бъдете в Мене. Ако някой не пребъде в Мене, бива изхвърлен навън, както пръчката, и изсъхва; и събират пръчките, та ги хвърлят в огън, и те изгарят” (Иоан. 15:1,4,6). Светците са онези членове на Църквата, на Тялото Христово, които са постигнали велика святост и съвършенство. Вярвам, че нашият Бог е Бог на отците ни и че милостта Му е върху ни, защото сме техни синове, а те са били и са Негови светци и раби, както свидетелства на много места Светото Писание. Вярвам че, както пише св. ап. Иаков, „голяма сила има усърдната молитва на праведника” (Иак. 5:16); както свидетелстват и тримата младенци в пещта: „Не отнимай от нас милостта Си заради Авраама, Твоя възлюбен, заради Исаака, Твоя раб, и Израиля, светия Твой” (Дан. 3:35). Тези, които Бог е прославил, просла-

вям и аз. Понеже Той ги е прославил, аз се осланям на техните молитви и застъпничество, както изисква и Писанието, защото ангел Господен се явил пред Авимелех и го посъветвал да потърси Авраамовите молитви, казвайки: „Ще се помоли за тебе, и ти ще бъдеш жив” (Бит. 20:7). Вярвам, че моята почит към светците е угодна Богу, защото ги почитам заради Него и в Неговото име. Не се покланям на нито едно сътворено същество, видимо или невидимо. Не почитам никой заради собствените му добродетели, но заради даруваната в Христа Божия благодат (1 Кор. 1:4). Празнувайки деня на някой светец, всъщност се покланям на Бога, а изпитанията и тържеството на светеца е само повод да се прослави Бога. И наистина, Той е почитан и прославен в светите Си. „Ще се поселя в тях” (2 Кор. 6:16), е казал Бог, и по благодат и осиновление те ще се нарекат богове (Иоан. 10:34-35). Сам Бог е дал на Своите светии служение на застъпничество за нас. Аз съм в общение с тях и ги почитам дори и след смъртта им по плът, защото тази смърт, според апостола, не може да ни раздели от

любовта Христова, която ни свързва. Според Божието обещание всеки, който вярва в Него, „няма да умре вовеки“ (Иоан. 11:26), а минава „от смърт към живот“ (Иоан. 5:24).

Светите икони

Почитам светите икони в съвършено съгласие с втората Божия заповед и без да я престъпвам. Преди Боговъплъщението, преди Рождеството на Иисуса Христа, всяко Негово изображение би било плод на човешкото въображение, представа за Бога, Който по самата Си същност е неразбираем, неописуем, нематериален, неизразим и непонятен. Всяка представа или въображение по отношение на Бога по необходимост биха били чужди на Неговата природа, погрешни, неверни, идолопоклонни. Но когато времето се изпълнило, Неизобразимият станал изобразим заради моето спасение. Както казва апостолът: „Което сме чули, което сме видели с очите си, което сме наблюдавали и което ръцете ни са попинали“ (1 Иоан. 1:1). Когато почитам светите икони не се покланям на

материята, но изповядвам, че Бог, Който е нематериален по природа, е приел материална форма заради нас, за да може да живее сред нас, да умре за нас, да възкръсне в плът от мъртвите и да възстанови човешката ни природа, която е взел върху Си, до славното състояние да стои отгясно на Отца в небесата. Когато целувам Неговата икона, изповядвам относително изобразимата и абсолютно историческата реалност на Неговото Въплъщение, Неговата Смърт, Възкресение, Възнесение и Неговото Второ и славно Пришествие.

Почитам светите икони, като коленича пред тях, като ги целувам и като им отдавам „относително поклонение” (според определението на Седмия Вселенски събор), като изповядвам, че само на Всевишния се дължи същинското поклонение. Под „относително поклонение” не разбирам по-нискостоящо поклонение, а само че иконите се почитат поради връзката им с Бога. Единствено Бог, Който е причината и крайната цел на всичко, заслужава поклонението ни и само Нему трябва да служим. Почитаме светците, техните мощи и икони единствено поради връзката им с Него

и заради Него. Това винаги е било учението на Църквата: „Почитането на иконата преминава към първообраза”. Да не почитаме светците означава да отречем истинността на тяхното общение с Бога, ефекта на Божественото освещаване и благодатта, която е работила в тях; да отречем гумите на апостола, който казва „Вече не аз живея, а Христос живее в мене” (Гал. 2:20).

Вярвам, че иконите са следствие и свидетелство на Въплъщението на нашия Спасител и неотделима част от християнството. Не може и дума да става за някакъв човешки обичай или учение, наложено в църковното Предание. Вярвам и изповядвам, че светите икони са не само естетични и дидактични (обучителни) предмети, но са свети и освещаващи, бидейки отражения на небесни, духовни реалности. И както сянката на св. ап. Петър някога лекувала болни (както се разказва в Деянията на апостолите), така и светите икони ни освещават като сенки от небесната реалност.

Светите мощи

Вярвам и изповядвам, че когато почитаме и целуваме светите мощи, Божията благодат действа върху цялото ни същество, върху душата и тялото, и че телата на светците, бидейки храмове на Светия Дух (1 Кор. 6:9) са съпричастни и са пропити от тази освещаваща благодат на Светия Дух. И така, Бог може да действа и чрез светите мощи на Своите светци, както свидетелства Старият Завет. Там виждаме как един човек бил възкресен само като се докоснал до костите на пророк Елисей (2 Цар. 13:21). Не почитам светите мощи нито поради някаква сантиментална причина, нито пък ги ценя като историческо свидетелство, а ги възприемам като притежаващи вътрешноприсъща святост, по Божия благодат превърнати в съсъди на тази благодат. И наистина, в Деянията на светите апостоли виждаме как вярващите са изцелявани само като докосват техните кърпи и дрехи (Деян. 19:12).

Светите Писания

Вярвам, че Писанията са боговдъхновени. По думите на св. Иоан Златоуст „не може човек да се спаси, ако не чете Писанията”. Но Светото Писание не може да бъде отделено от Църквата, защото именно тя го е написала. Писанията са били написани в Църквата, от Църквата и за Църквата. Извън нея те не могат да бъдат разбрани. Човек, опитващ се да разбере Писанията извън Църквата е като някой, който чете личната кореспонденция между близки хора. Писанията изгубват смисъла и съдържанието си за ония, които са чужди на Църквата, на нейния живот, на Тайнствата и Преданието ѝ, понеже не са били писани за такива читатели. Вярвам и изповядвам, че няма никакво противоречие между Писанието и Преданието на Църквата. За мен думата „предание” не означава натрупване на човешки обичаи и обряди, създадени в допълнение към Църквата. Според св. ап. Павел писаните и устните Предания са от еднаква важност, защото се спасяваме не по начина на предаване на съдържанието, а от автентичността на самото съдържание. Учени-

ето и на Стария, и на Новия Завет са били предадени устно на Божия народ преди да бъдат записани. Следователно самите свещени Писания са част от Светото Предание, което е единно цяло. Именно като единно цяло трябва да го възприемаме, а не да избираме една или друга част въз основа на собствените си предпочитания и обяснения. Каноничните свещени текстове на Православната Църква се намират в т. нар. Септуагинта на Стария Завет (използвана от самите апостоли, когато са пишели Новия Завет) и гръцкия текст на Новия Завет. От тези два източника са направени преводи на много езици, които Църквата е одобрила и широко използва.

Потвърждавам, че съществуват множество значения на всеки стих в Библията, но всяко обяснение трябва да не противоречи на тълкуванията на Светите Отци, прославени от Бога. Отхвърлям всички човешки системи на тълкуване на Светото Писание – алегорични, буквалистични и други подобни. Изповядвам, че Светото Писание е било създадено чрез вдъхновение от Св. Дух и само в Него то може да бъде

четено и разбрано. Не мога да чета или да разбирам Писанието без помощта на Св. Дух и просветлението на църковното Предание, също както скопецът от Кандакия не можел да разбере пророците без помощта на св. ап. Павел, който му бил изпратен от Св. Дух (Деян. 8). Отхвърлям като богохулни всички опити да се поправят, адаптират или „демитологизират“ свещените текстове на Библията. Изповядвам, че само Светото Предание може да създаде библейския канон, тъй като само Преданието може да свидетелства какво му принадлежи и какво му е чуждо. Изповядвам също, че „безумството на проповедта“ (1 Кор. 1:21) стои по-високо от човешката мъдрост и философските системи, построени от човешкия разум.

Църквата

Вярвам, че Църквата на Иисус Христос е Една, Свята, Вселенска и Апостолска и че е основана от Бога посредством силата на Светия Дух и по откровение. Отхвърлям идеята, че Църквата е форма на благочестие, плод на философско или ис-

торическо развитие, на човешкия разум и способности. Напротив, тя е основана от Бога и корените ѝ са в небесата. Ние се нащаме от нейните плодове, макар че самото растение си остава свръхестествено. Вярвам, че не ни е дадено друго Име под небето, Коемо може да ни спаси, освен това на Иисуса Христа. Вярвам, че Христос не може да бъде отделен от Църквата Си, която е Негово Тяло. Заедно със св. Киприян Картагенски вярвам, че ако човек няма Църквата за своя майка, не може да има Бог за свой Отец и че извън Църквата няма спасение. Вярвам, че нито невежеството, нито незнанието, нито най-добрите намерения могат да оневинят някого и да го оправдаят, за да бъде спасен, защото дори и в Църквата „праведникът едвам се спасява” (1 Петр. 4:18). Бог се отнася с ония, които са извън Църквата според безграничната Си милост и праведност и апостолите ни забраняват да изказваме съждения относно тяхната съдба. Не Бог е предизвикал

* прелат – от лат. *praelatus* – предпочитан; висш католически духовник – *Бел. прев.*

схизмите и еретическите събрания и те не могат да съдействат паралелно с Църквата за спасението на човека. Поради това тези „църкви“ не са място за спасение, а по-скоро са пречки, вдъхновени от дявола, където истина и лъжа са смесени в разни съотношения, за да не се разпознае истинската Църква. Затова, заедно със Светите Отци изповядвам, че „мъченичеството на еретиците е самоубийство и целомъдрието им е блудство“. Извън Църквата няма истинско Кръщение, нито друго Тайнство. Апостолските канони и Вселенските събори ни забраняват да се молим с разколници и еретици – нито извън, нито в храма; а на самите тях не се разрешава да служат като свещеници.

Църковната организация и националните различия

Вярвам и изповядвам, че Църквата не прави разлика между расата, националността или езика на своите вярващи. Православните автокефални сестри-църкви исторически са били разделяни от

национални, географски и юрисдикционни граници, но тези граници нямат никакво библейско или месиянско значение. Според каноничното право например в един и същи град не може да има два епископи. Братството и единението на Църквата имат божествен произход и произтичат от самата същност и природа на Бога. Единението не се поддава на обяснения, свързани с расови, семействени, национални, политически, икономически, културни или социални причини, които са от този свят („кесареви“). Братството на Църквата е едно от нещата, които са Божи и светът няма място в тях. През 1872 г. Вселенската патриаршия осъди като ерес идеята за филетизма, която поставя определена нация и нейните интереси, цели и амбиции над Църквата.

Главата на Църквата

Вярвам, че единствената Глава на Православната Църква е нашият Господ Иисус Христос. Православието никога е нямало, нито ще има „върховен епископ“. „Примат“ или „Вселенски Патриарх“ не означава

прелат* с универсална църковна юрисдикция и нито Римските, нито Александрийските папи някога са били смятани за такива, преди появата на папските претенции от девети век. Титлите „патриарх“, „архиепископ“, „митрополит“ и т. н. не означават разлики в епископската благодат. Единството на Православната Църква намира израз в съгласието между нейните епископи, в общата вяра, канон и духовен живот. Всеки епископ (видимата глава) и неговото паство (видимото тяло) представляват пълнотата на Тялото Христово. Не може да има Църква без епископ, както и тялото не може да съществува без глава. Понеже е Бог, нашият Господ Иисус Христос, въпреки Възнесението Си, остава с нас до края на времената, според обещанието Си (Мат. 28:20). И тъй като актуално присъства между нас, Той не се нуждае от „наместник“ в папския смисъл, който да управлява Тялото Му. Светият Дух настоява Църквата и в Него постигаме онова необяснимо твърдество, в което Въплътеният се Бог, Светото

Причастие и събранието на Църквата се наричат с едно и също понятие – „Тяло Христово”. Вселенските и поместните събори не си измислят символите на вярата, а водени от Светия Дух, свидетелстват за онова, което е предавано от Църквата по всяко време, на всяко място и на всички; те формулират каноните, необходими, за да се претвори на практика онази вяра, която е била живяна и изповядвана от самото начало. Непогрешимостта е атрибут на църковната съборност, а не на отделната личност. Един събор е вселенски не поради външната си легитимност или поради състава си (тези фактори по никакъв начин не задължават Светия Дух да говори чрез събора), а поради чистотата на евангелската вяра, която изповядва. „Истината (т. е. съгласието с апостолското Предание) съди съборите”, казва св. Максим Изповедник. Над съборите няма папа, който да ратифицира решенията им. Единствено църковното съзнание, което е непогрешимо, признава или не признава автентичността на събора и потвърждава или не потвърждава дали чрез него е го-

ворил гласа на Светия Дух. Така е имало събори, които, макар и напълно изпълнявайки външните изисквания за католичност, са били отхвърлени от Църквата. Според св. Винсент Лерински, критерият на Църквата е самата Църква.

Църквата и Светото Предание

Вярвам, че Църквата е водена от Светия Дух и нищо, което човек може да измисли, не може да замести откровението. Всеки елемент на църковния живот носи отпечатъка на Светия Дух. Отричам правото на разума да слага ясни граници между това, което той самият счита за главно и второстепенно. Нравственият живот на християнина не може да бъде отделен от неговото благочестие и от догматичното изповядване на вярата му. Отхвърлям като противоречащи на Преданието всички опити да се отдели църковната вяра от формата на нейното управление. Каноничните правила на

Църквата са пряко отражение на нейната вяра и учение. Следователно идеите да се преразгледат, „изчистят“, „обновят“ или „осъвременят“ православните канони или богослужебни текстове, са неприемливи.

Бъдещият живот

Вярвам в съществуването на вечен живот. Вярвам във Второто Пришествие, тоест във славното завръщане на Господа, когато ще дойде да съди живи и мъртви и да въздаде на всеки според делата му на земята. Вярвам в създаването на Царство на Неговата правда. Чакам възкресението на мъртвите и вярвам, че ще бъдем възкресени в телата си. Вярвам, че Царството Божие и агът ще бъдат вечни.

Не нарушавам Четвъртата Божия заповед, като почитам неделята, осмия ден, денят, който предобразява „новото творение“, тъй като преди това, до Въплъщението, първичното съвършенство на световното творение е било празнувано в съботния почивен ден. Като почитам неделята, изповядвам новото творе-

ние в Иисус Христос, което е от по-висш порядък от съществуващото, макар и още да носи белезите на греха.

Вярвам също, че и праведниците, и грешниците, които са починали, и сега предвкушават окончателната си съдба, но че всеки ще получи пълнотата на това, което е заслужил едва при Страшния Съд. Бог обича не само обитателите на рая, но и онези, които са в ада. В ада обаче Божията любов е източник на страдание за грешниците – не поради любовта, а поради собствената им греховност, която отхвърля тази любов и я преживява като мъчение. Вярвам, че в момента нито адът, нито раят съществуват в пълния и завършения си вид. Сега покойниците преживяват само частичен съд, частична награда и частично страдание. Така засега няма и възкресение на мъртвите тялом. Светците също очакват състоянието на вечност и съвършенство (точно както „съвършен” и вечен ад очаква грешниците), защото, както пише св. ап. Павел в Посланието си към евреите, „И всички тия (тоест светците), макар и да бяха засвиде-

телствувани чрез вярата, не получиха обещаното, защото Бог предвиди за нас нещо по-добро, та без нас да не постигнат съвършенство” (Евр. 11:40). Всички светци очакват възкресението на телата си и настъпването на рая в съвършен и завършен вид, както заявява св. ап. Павел в Деянията на светите апостоли: „...вярвам на всичко, що е писано в Закона и в пророците и се надявам на Бога, че ще има възкресение на мъртви, на праведни и на неправедни, което и те сами очакват” (Деян. 24:14,15). Но макар че още не са станали участници на пълната си слава, молитвеното застъпничество на светците е действено и сега. Свети ап. Иаков в съборното си послание не е казал, че усърдната молитва на праведника *ще има* голяма сила, а че *има* голяма сила (Иак. 5:16) дори в този момент.

Вярвам, че адът и раят ще бъдат с двойствена природа – духовна и физическа. В момента, тъй като телата са все още в гробовете, и наградата, и наказанието са духовни. В този смисъл същинският ад още не е започнал. Православното учение прави

разлика между ада, съкрушен от Спасителя на кръста, и адът след Второто Пришествие, който ще бъде вечен. В деня на Пришествието Си Христос ще каже на ония, които са от лявата Му страна: „Идете от Мене, проклети, в огън вечний, приготвен за дявола и неговите ангели” (Мат. 25:41). Това е засвидетелствано в Евангелието и от самите бесове, в чудото на изцеляване на бесноватия от Гадаринската страна. Когато Спасителят го приближил, демоните извикали: „Какво имаш Ти с нас, Иисусе, Сине Божий? Нима си дошъл тука да ни мъчиш преди време?” Така те още не са в ада, но знаят, че Денят на неговото настъпване вече е определен. Не вярвам в чистилицето, но вярвам, както свидетелстват Писанията, че молитвите и постът на живите заради мървите имат благотворно действие върху душите на мъртвите (включително и онези, които са в мрака) и върху тези, които се молят или постят за тях. Панахидите обаче са само за онези, които са починали в Църквата.

Доколкото зависи от мен, не бих позволил тялото ми да бъде кремирано след смъртта ми. В завещанието си ще поискам тялото ми да бъде облечено в кръщелната ми риза и погребано в земята, от която Творецът ме е сътворил и в която трябва да се върна до славното Пришествие на Спасителя и възкресението на мъртвите.

КОНЕЦ И БОГУ СЛАВА

***ОБЪЯСНЕНИЕ НА
НЯКОИ ПОНЯТИЯ***

БОГ ОТЕЦ е първоизточникът на Светата Троица. Светото Писание разкрива Бога като три Личности (ипостаси) – Отец, Син и Свети Дух – споделящи една божествена природа във вечността. Отец ражда Сина преди всички времена. От Отца предвечно изхожда и Светият Дух (Иоан. 15:26). Ние познаваме Отца чрез Иисус Христос и Светия Дух. Бог Отец е сътворил всичко чрез Сина в Светия Дух (Бит. 1 и 2; Иоан. 1:3; Иов 33:4) и всички са призвани да Му се поклонят (Иоан. 4:23). Бог Отец ни обича и ни е изпратил Сина Си, за да ни даде вечен живот (Иоан. 3:16).

ИИСУС ХРИСТОС е второто Лице на Светата Троица, предвечно родено от Отца. Той стана човек и във въплъщението Си е бил изцяло Бог и изцяло човек. Идването Му на земята е предсказано от пророците в Стария Завет. Христос е сърцето на християнството и православната Църква отделя най-голямо внимание на общуването с Него и предаването на Неговото учение.

Произнасяйки Символа на вярата, православните християни непрестанно пот-

върждават историческата вяра по отношение на Христа като Божи Син: „Вярвам... в единия Господ Иисус Христос, Божия Син, единородния, Който е роден от Отца преди всички векове: Светлина от Светлина, Бог Истинен от Бог Истинен, роден, несътворен, единосъщен на Отца, чрез Когото всичко е станало; Който заради нас човеците и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Духа Свети и Дева Мария, и стана човек; и бе разпнат за нас при Пилат Понтийски, и страда, и бе погребан; и възкръсна в третия ден според Писанията; и възлезе на небесата, и седи отгясно на Отца; и пак ще дойде със слава да съди живите и мъртвите, и Царството Му не ще има край”.

СВЕТИЯТ ДУХ е третото Лице на Светата Троица, единосъщно на Отца. Православната Църква непрестанно изповядва: „Вярвам... в Духа Свети, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и Го славим наравно с Отца и Сина, Който е говорил чрез пророците”. Той е гаден от Сина ка-

то дар на Църквата, за да може тя да служи на Бога (Деян. 1:8), за да постави Бога в сърцата ни и да ни предаде духовни дарове и добродетели, необходими за християнския ни живот и свидетелство. Православните християни вярват, че Светият Дух ни се предава в тайнството Миропомазание по време на светото Кръщение. Ние развиваме този първоначален дар на Светия Дух в продължение на целия си живот.

ВЪПЛЪЩЕНИЕТО се отнася към идването на Христа на земята „в плът”. Предвечният Божи Син възприел изцяло човешката природа от Дева Мария. Той бил (и винаги е) една Божествена Личност, притежаваща в пълнота от Бог Отец Божествената природа и в пълнота човешката природа от Мария с идването Си в плът. Така Синът вечно съчетава двете природи в единната Си Божествена ипостас. Божият Син, безкраен в Божествената Си природа, доброволно приел ограниченията на своето човечество, в което изпитвал глад, жажда,

умора и накрая смърт. Въплъщението е в основата на християнската вяра; без него тя не би могла да съществува. Библията казва: „А всякой дух, който не изповядва, че в плът е дошъл Иисус Христос, не е от Бога” (1 Иоан. 4:3). Чрез Боговъплъщението Синът Божи е изкупил човешката природа и това изкупление е отворена врата за всички, които отиват при Него в прославеното Му човечество.

ГРЯХ буквално означава „да пропуснеш целта”. Както пише св. ап. Петър, „Всички съгрешиха и са лишени от славата Божия” (Рим. 3:23). Ние грешим, когато изкривяваме онова, което Бог ни е дал като благо, като по този начин не изпълняваме собственото си предназначение като човеци. Грехът ни отделя от Бога, убива ни духовно. За да ни спаси, Божият Син приел нашата човешка природа и, бидейки Сам без грях, „осъди греха в плътта” (Рим. 8:3). В милостта Си Бог ни прощава греховете, когато ги изповядаме и се отречем от тях, давайки ни сила да преодоляваме греха в живота си. „Ако изповядаме греховете си, Той е верен и праведен, за да ни прости грехове-

те и ни очисти от всяка неправда” (1 Иоан. 1:9).

СПАСЕНИЕТО е онзи божествен дар, чрез който хората са освободени от греха и смъртта, съединени с Христа и доведени във вечното Му Царство. Хората, които слушали проповедта на св. ап. Петър в деня Петдесетница, го попитали какво да сторят, за да се спасят. Той отговорил: „Покайте се, и всеки от вас да се кръсти в името на Иисуса Христа, за прошка на греховете; и ще приемете дара на Светаго Духа” (Деян. 2:38). Спасението започва с тези три стъпки: покаяние, кръщение и приемане даровете на Светия Дух. Да се покаем означава да се отвърнем от греха си и да се предадем на Христа. Кръщението включва ново раждане и съединяване с Христа. Получаването на дара на Светия Дух означава да приемем Самия Свети Дух, Който ни дава сили да започнем нов живот в Христа; да бъдем постепенно изграждани в Църквата и да възстановим Божия образ в себе си.

Спасението изисква вяра в Иисус Христос. Хората не могат сами да се спа-

сят чрез добрите си дела. Спасението е възможно единствено в любовта. То е продължителен процес, протичащ през целия живот на християнина. За него може да се говори както в минало, така и в сегашно и в бъдеще време. В минало – защото в смъртта и възкресението на Христа всички сме спасени. В сегашно – защото се спасяваме с активното си участие чрез вяра в съединението си с Христа и със силата на Светия Дух. В бъдеще – защото спасението предстои при славното Второ Пришествие на Господа.

КРЪЩЕНИЕТО е пътят, по който се съединяваме с Христа. Опитът от спасението започва още в кръщелната вода. Апостол Павел пише в посланието си към римляните, че в Кръщението ние преживяваме Христовата смърт и Христовото възкресение. В него наистина ни се прощават греховете и ни се дава възможност да водим свят живот, съединени с Христа.

Мнозина днес считат Кръщението само за външен знак на вярата ни в Христа, но това мнение няма никакви исторически и библейски основания. Други го свеждат

единствено до функционално изпълнение на Христовата заповед. Трети пък, изцяло пренебрегвайки Библията, направо отхвърлят Кръщението като фактор за спасението. Православието счита, че тези мнения (и съпътстващите ги практики) лишават хората от истинско съединение с Христа и Неговата Църква.

НОВОТО РАЖДАНЕ е получаване на нов живот; чрез него влизаме в Божието Царство и Христовата Църква. Иисус казва: „Ако някой се не роди от вода и Дух, не може да влезе в Царството Божие” (Иоан. 3:5). От самото начало Църквата учи, че „вода” тук означава кръщелна вода, а „Духът” е Светият Дух. Новото раждане става по време на Кръщението, където умираме с Христа, погребваме се с Него и възкръсваме с Него в новия живот, съединявайки се с Неговото прославено човечество. Библията и историята на Църквата не потвърждават съвременната идея, присъща на някои религиозни учения, че новото раждане е религиозен опит, откъснат от тайнството Кръщение.

ОПРАВДАНИЕ е дума, използвана в Светото Писание, за да означава, че в Христа сме простени и действително сме станали праведни. Оправданието не е еднократно, веднъж завинаги извършено Божие действие, гарантиращо ни вечно спасение, без значение колко покварен живот би водил човек след него, нито пък е юридическа декларация, с която грешникът се обявява за праведник. То е жива, динамична, ежедневна реалност за този, който следва Христа. Християнинът активно се стреми към праведен живот в благодатта и силата на Бога, дадена на всички, които вярват в Него.

ОСВЕЩАВАНЕ означава да бъдеш отделен. То придава особен статус на ония, които са Божии. Това е процес на очистване и постигане на святост чрез Христа в Светия Дух. Призвани сме да бъдем светци и да растем в Бога. Веднъж получили Светия Дух, ние активно участваме в освещаването; сътрудничим на Бога и сме Негови съработници, за да Го познаем, ставайки по благодат това, което Той е

по природа.

БИБЛИЯТА е боговдъхновеното Слово Божие и е решаваща част от Божието Самооткровение на човечеството. Старият Завет разказва за историята на това откровение от сътворението до епохата на пророците. Новият Завет ни предава разказа за раждането и живота на Иисус Христос, както и писанията на Неговите апостоли. Той също включва част от историята на ранната Църква и полага основите на църковното апостолско учение. Тези писания са били четени в църквите още по времето, когато са били написани, а най-ранния списък на всички новозаветни текстове може да бъде намерен в тридесет и третото правило на поместен църковен събор, проведен в Картаген и в откъс от едно писмо на св. Атанасий Александрийски от 367 г. И двата източника изброяват всички познати ни днес книги на Новия Завет без изключение. Поместен събор, проведен навярно в Рим през 382, съставя окончателния списък на каноничните книги на Стария и Новия Завет. Светото Писание е в самото сър-

це на православното богослужение и благочестие.

БОГОСЛУЖЕНИЕТО е предназначено да прославя, да възхвалява и да благодари на Бога – на Отца, Сина и Светия Дух. Цялото човечество е призвано да служи на Бога. Богослужението не се свежда само до приятни преживявания в храма, до слушане или пеене на песнопения. Бог може да бъде познаван и в творението Си, но това не е богослужение. Частните молитви, колкото и да са важни, не могат да заменят богослужението. В Православната Църква особено значение се отдава на прославата и благодарението на Бога, отправяно Му от самата Църква. Това богослужение кулминира в причастяването със Самия Бог.

В светата Литургия пеем: „На Тебе подобава всяка слава, чест и поклонение, на Отца, и на Сина, и на Светия Дух, сега и винаги и во веки веков. Амин.” В това богослужение се докосваме и изпитваме Неговото вечно Царство, „бъдещия век” и се присъединяваме към прославата, която отправят към Бога небесните ангелски чинове; така изпитваме и истинската и

всеобща слава на изпълнението на всичко в Христа.

ЕВХАРИСТИЯ означава „благодарение” и отрано е станала синоним на св. Причастие. Тя е кулминацията на православното богослужение. Понеже на Тайната вечеря Христос казал за хляба и виното „Това е моето тяло”, „Това е моята кръв” и „Правете това за мой спомен” (Лук. 22:19, 20), („И когато ядяха, Иисус взе хляба и, като благослови, преломи го и, раздавайки на учениците си, каза: вземете, яжте: това е Моето тяло. И като взе чашата и благодари, даде им и рече: пийте от нея всички, защото това е Моята кръв на новия завет, която за мнозина се пролива за опрощаване на грехове”, *Мат. 26:26-28 – Бел. прев.*), Неговите ученици вярват и извършват именно това и нищо по-малко. В Евхаристията по тайнствен начин ставаме съпричастници на Христовото тяло и кръв, които ни предават Неговия живот и сила. Извършването на Евхаристията е било основен момент от живота на Църквата от самото начало. Ранните християни наричали

Евхаристията „лекарство на безсмъртието“, защото знаели за голямата благодат, която получавали чрез нея.

ЛИТУРГИЯ е понятие, което описва формата на общоцърковното богослужение. Думата означава „общо дело“. Всички библейски споменавания на богослужението включват литургията.

В Стария Завет Бог Сам определя литургията, или особения начин на богослужението. Намираме я описана в подробности в книгите Изход и Левит. В Новия Завет Църквата продължава богослужението, започнато от старозаветния Израил в синагогата и храма, като го изменя, за да отрази своето собствено изпълнение в Христа. Православната литургия, развила се в продължения на столетия, още пази древната форма на ранното християнско богослужение. Основните елементи на литургията включват песнопения, четене на Евангелието, молитви и самата Евхаристия. За православните християни понятието „литургия“ или „света Литургия“ се отнася към евхаристийното последование, ос-

новано от Самия Христос на Тайната вечеря.

ОБЩЕНИЕ СЪС СВЕТЦИТЕ. Когато християните умрат, те все пак остават неразделна част от Църквата, от Тялото Христово. Те са живи в Бога и „написани на небесата” (Евр. 12:23). Те служат на Бога и обитават небесните Му селения. В Евхаристията пристъпваме към „града на живия Бог” и се присъединяваме към светците в богослужението си (Евр. 12:22). Те са онзи „голям облак свидетели”, който ни заобикаля и ние се стараем да им подражаваме в „предстоящото ни поприще”. Отхвърлянето или пренебрегването на общението със светците е отричане, че ония, които са умрели в Христа, са винаги част от светата Му Църква.

ИЗПОВЕДТА е открито признаване на известните ни грехове пред Бога и пред свещеника. Буквално терминът означава „съгласие” с Бога по отношение на греховете. Св. Иаков ни съветва да изповядваме греховете си пред старейшините, или свещениците, както се наричат днес.

Длъжни сме също така да изповядваме греховете си и непосредствено пред Бога. Православната Църква винаги е следвала практиката на изповед пред свещеник, заедно с личната изповед пред Бога. Изповедта е едно най-важните средства за покаяние и за получаване на увереност, че греховете ни са простени. В същото време тя е и най-доброто средство за преодоляване на тези грехове.

ДИСЦИПЛИНАТА в Църквата е необходима, за да се поддържа чистотата и светостта на Църквата, както и за да се насърчи покаянието у тези, които не са се покорили на съветите на братята и сестрите си в Христа. Църковната дисциплина често е свързана с лишаване от причастие. Новият Завет разказва за решението на св. ап. Павел да лиши от причастие неразкаял се мъж, който поддържал сексуални отношения със съпругата на баща си (1 Кор. 5:1-5). Св. ап. Иоан предупреждава да не приемаме в дома си онези, които своеволно са отхвърлили Христовата истина (2 Иоан. 9, 10). През цялата си история Православната Църква е упражнявала дис-

циплината със състрадание и никога като наказание, стремейки се да предизвика промяна в сърцата на Божия народ, за да живеят хората чист и свят живот.

БОГОРОДИЦА е името, с което се нарича Дева Мария в Православната Църква, защото е носила в утробата си Божия Син и от нея Той е получил Своето човешко естество. Елисавета, майката на Йоан Кръстител, по Божие вдъхновение узнала тази истина и нарекла Мария „Майката на моя Господ” (Лук. 1:43). Самата Мария казва за себе си: „Ето, отсега ще ме облажават всички родове” (Лук. 1: 48). Така нашият „род” я нарича „благословена”. Животът на Мария бил праведен и свят и ние ѝ отдаваме почит като пример за лична святост, първата от изкупените, майката на новото човечество в Сина ѝ. За православните е смущаващо и неприемливо как много „християни”, които претендират да вярват според Библията, никога не „облажават” Мария – тази, която роди и отгледа Бог Син в Неговата човешка плът.

МОЛИТВАТА КЪМ СВЕТЦИТЕ се насърчава от Православната Църква. Това е така, защото за християните физическата смърт не е окончателна. Тя е славно влизане в рая и след нея християнинът не престава да бъде част от Църквата, нито пък изпада в някакво неопределено полусънно състояние до деня на Страшния съд.

Истинската Църква се състои от всички, които са в Христа – на земята и на небето. Нейният състав не се ограничава само до живите в момента. Умрелите и отишли в рая с Христа са живи и в общение с Бога, покланяйки Му се. Те активно се молят на Бога за всички в Църквата и всъщност – за цялото човечество. Затова се молим на светците, напуснали този живот. Ние търсим техните молитви така, както искаме от живите си приятели-християни да се молят на Бога за нас.

АПОСТОЛСКОТО ПРИЕМСТВО е било ключов въпрос за Църквата още от втори век – не само като догмат, но и като решаващо средство за запазване на вярата. Появили се лъжливи учения, които настоявали, че говорят от името на хрис-

тиянската Църква, претендирали за божествен авторитет, позовавайки се на видения и дори „проследявали” родствените си връзки с апостолите и Самия Христос. В отговор ранната Църква укрепила авторитета на апостолската власт, която се предавала от поколение на поколение. И днес може да се проследи фактичката последователност на ръкоположенията на свещенството, започвайки от избраните от Христа апостоли.

Апостолското приемство е незаменим фактор за запазване единството на Църквата. Тези, които го получават, са отговорни за него пред Христа и трябва да следят учението и практиката на Църквата да не се отклоняват от апостолските си основи. Лични предпочитания по отношение на учението не се считат за валидни за Църквата. Днес критици на апостолското приемство са онези, които стоят извън историческата му реалност и търсят самоидентичност с ранната Църква на базата на собствените си идеи и теории. Огромният брой геноминации на християнска основа, които съществуват днес, също се дължи в голяма степен на от-

хвърлянето на апостолското приемство.

ВСЕЛЕНСКИ СЪБОРИ. В ранната Църква възникнал остър спор (записан в Деян. 15) по повод на законничеството, тоест спазването на еврейските закони от християните като средство за спасение. „Апостолите и презвитерите се събраха, за да разгледат този въпрос” (Деян. 15:6). Съборът, проведен в Йерусалим, определил реда за разглеждане на такива въпроси в Църквата. Провеждани са стотици такива събори – поместни и регионални – през вековната история на Църквата и седем събора, определени като „вселенски”, тоест, отнасящи се до цялата Христова Църква. Православната Църква счита тези Вселенски събори за особен авторитет по отношение на вярата и практиката на Църквата, вярвайки, че чрез тях е говорил Сам Бог.

СИМВОЛ НА ВЯРАТА. „Кредо” идва от латинското „вярвам”. От най-ранните дни на Църквата символите на вярата са били живи изповеди на християнската вяра, а не просто академични формулировки.

Такива изповедания на вярата се появяват още в Новия Завет, където например св. ап. Павел рецитира символ, за да напомни на Тимотей, че „Бог се яви в слава...” (1 Тим. 3:16). Символите на вярата са били одобрени от църковните събори, обикновено за да служат за кратка формулировка на вярата срещу ересите.

Най-важният символ на вярата в християнството е Никеийския символ, създаден на Вселенски събор в Никея през 325 г. и допълнен в Константинопол през 381 г. Изкован по време на решителен спор с еретици, той съдържа същността на новозаветното учение за Св. Троица, опазвайки тази животворна истина от ония, които се опитвали да променят разбирането за същността на Бога и да наложат възприемането на Иисус Христос като обикновено тварно създание, а не като възплътлия се Бог. Символите на вярата ни дават сигурно обяснение на Светото Писание срещу „свободните” интерпретации, изкривяващи неговото значение според предпочитанията на авторите си. Символът на вярата се използва широко в богослужението на Църквата, за

да напомня постоянно на православните християни съдържанието на личната им вяра.

ИКОНИТЕ са изображения на Христа, на Неговите ангели, Неговите светци и на евангелски събития, като например Рождеството Христово, Неговото Преображение, Смъртта Му на Кръста и Възкресението Му. Иконите разкриват реалността, която изобразяват. В образа виждаме и се съотнасяме с Първообраза. Така например една Христова икона ни разкрива някакъв аспект на Самия Христос. Иконите са прозорци към небесата, не само отразяващи славата Божия, но и служещи за православния християнин като предверие към Царството Божие. Историята на иконите датира от най-ранните дни на Църквата и дори съществува предание, че сам св. ап. Лука е рисувал образа на св. Богородица. Православните християни не се покланят на иконите и не им служат, а ги почитат поради отношението им към небесната реалност.

ДУХОВНИ ДАРОВЕ. Когато младата

Църква се ражда, Бог излял Своя Свети Дух над апостолите и техните следовници, давайки им духовните дарове, необходими, за да се изгради Църквата и за да служат един другиму. Сред конкретните духовни дарове, споменати в Новия Завет, са апостолството, пророчестването, благовестителството, пастирството, учителството, изцелителството, мъдростта, дарбата на езиците и т. н. Всички тези и други дарове са признати от Православната Църква, като нуждата от тях се променя според епохата и условията, в които живее Църквата. Даровете на Св. Дух са най-ясно изявени в богослужебния и тайнствен живот на Църквата.

ВТОРОТО ПРИШЕСТВИЕ. Днес, когато в разни християнски групи се множат спекулациите относно Второто пришествие на Христос, е добре да се знае вярата на Православната Църква по този въпрос. Православните християни изповядват убедено, че Иисус Христос ще дойде отново, за да съди живи и мъртви и че Царството Му не ще има край. Православната проповед обаче не се опитва да предвиди Божия

Промисъл, а насърчава християните да наредят живота си по начин, угоден Богу, за да имат надежда и упование в Съдния Ден.

РАЯТ (НЕБЕТО) е мястото на Божия трон отвъд времето и пространството. Той е обиталище на Божиите ангели, както и на душите на напусналите този живот. В Господнята молитва казваме: „Отче наш, Който си на небесата...” Макар и да живеят в този свят, християните принадлежат на небесното Царство и е истинският им дом. Но раят не се отнася само към бъдещето, нито е някакво безкрайно отдалечено място, отстоящо на милиони светлинни години от нас. За православните той е съдържанието на техния християнски живот и богослужение. Самата архитектура на православния храм е замислена така, че да предава небесните реалности. Евхаристията е небесно богослужение, раят на земята. Св. ап. Павел учи, че ние сме възкресени с Христа и поставени в небесата с Него (Ефес. 2:6) като „съграждани на светиите и свои на Бога” (Ефес. 2:19). В края на времената ще бъдат откровени ново небе и нова земя.

АДЪТ, макар и не особено приемлив за разбиранията на съвременния човек, съществува. Православната Църква разбира ада като място на вечни мъки за ония, които своеволно са отхвърлили милостта Божия. Господ казва: „И ако те съблазнява ръката ти, отсечи я: по-добре е за тебе без ръка да влезеш в живота, отколкото да имаш две ръце, и да отидеш в геената, в неугасимия огън, дето червеят им не умира и огънят не угасва” (Марк. 9:43, 44). Той провокира лицемерите с въпроса: „Как ще избегнете осъждането за в геената?” (Мат. 23:33) и Сам им отговаря, че Бог не е изпратил Сина Си в света, за да осъди света, а светът чрез Него трябва да бъде спасен. Идва Ден Съден и за ония, които са вкаменили сърцата си срещу Бога, има отредено място. Има огромно значение как ще изживеем живота си тук, на земята и тези, които по собствената си свободна воля отхвърлят богатта и милостта Божия, вечно ще понасят последствията от избора си.

ТВОРЕНИЕТО. Православните христии-

яни изповядват Бога като Творец на земята и небето (Бит. 1:1). Светът не съществува по силата на случайност; Бог го е сътворил изцяло. „Чрез вяра проумяваме, че вековете са устроени по Божия дума” (Евр. 11:3). Православните християни не гледат на Библията като на учебник по естествена история, както погрешно смятат някои, а като на Божие Откровение за Самия Него и за Неговото спасително дело. По същия начин не гледаме и на научните учебници като на Божие Откровение, колкото и полезни да бъдат те, защото могат да съдържат както факти, така и спекулативно мислене, но никога не могат да бъдат непогрешими. Православието отказва да построи ненужна и изкуствена стена между науката и християнската вяра. Вместо това ние разглеждаме честното научно изследване като потенциално насърчение във вярата, тъй като всяка истина е от Бога.

АБОРТЪТ е прекъсване на бременността, в което се убива детето, преди да се е родило. Библията казва: „Преди да те образувам в утробата, Аз те познах, и преди

да излезеш от утробата, осветих те” (Иер. 1:5). При аборта се убива човешко същество. Съществуват поне две алтернативи на аборта: 1) предотвратяване на забременяването чрез въздържание или контрацептиви и 2) даване на детето за осиновяване. За християнина всички деца, включително и неродените, са ценни пред Бога и дар от Него. Дори в редките случаи, когато трябва да се избира между живота на майката и този на детето, решението трябва да се съобразява с факта, че се касае за живота на две отделни личности.

СЕКТИ. Думата „секта” има няколко значения. В случая разглеждаме онова, което означава група хора, обединени около религиозно учение, което се отклонява от преданието на историческата Църква, откровена от Иисус Христос, основана от апостолите и защитена от седемте Вселенски събора. Сектите обикновено възникват около конкретна личност, която обявява някоя ерес за истина. Самата грешка вече отделя групата от историческото християнство. Много секти представят Библията като своя основа, но отх-

върлят историческото ѝ обяснение, за да утвърдят собствените си идеи. Сектите могат понякога да вършат положителни неща в социално отношение (грижа за бедните, укрепване на семейството) и така да се представят за част от истинското християнство пред външните наблюдатели. Съветът на св. ап. Павел по отношение на тях е: „Бягай от такива” (1 Тим. 6:5). Сектите отклоняват своите членове от живот в Христа и Неговата Църква, където се пазят и предават благодатта и духовните дарове на Бога. Всички секти рано или късно умират; Църквата пребъдва до свършека на света.

БРАКЪТ в Православната Църква се сключва веднъж завинаги. Той не се свежда до размяна на клетви или до договорни отношения между мъжа и жената. Напротив, Бог съединява двамата в „една плът” като образ на единението на Христа с Църквата (Ефес. 5:32). Успехът на един брак не зависи от взаимни обещания, разменени между човеци, а от обещанието и благословията Божи. В тайнството

Бракосъчетание женихът и невестата предават живота си на Христа и един другиму.

РАЗВОД. Като не лишава развеждащите се от любов и милосърдие, Православната Църква тъгува от трагедията и болката на развода. Макар че разбира брака като тайнство, изпълнявано за вечността по Божията благодат, тя не се отнася към развода законнически, а състрадателно. След необходимото пастирско наставление, разводът може да бъде разрешен, когато всички възможни средства за взаимно помирение са изчерпани. При повторен брак в последованието се четат покаяни молитви за развода, просещи от Бога прошка и защита на новия брачен съюз. Обикновено трети брак не се разрешава. Разведени свещеници се отстраняват (поне за някакъв период) от служение и не им се разрешава да се оженят повторно, ако искат да продължат да свещенодействат.

СЕКС ПРЕДИ БРАКА. Православната Църква твърдо се придържа към библейс-

кото учение, че сексът е запазен за брака. Сексът е дар от Бога, който трябва да бъде изпитан и оценен единствено в рамките на брака. Брачното ложе е чисто (Евр. 13:4) и мъжете и жените са призвани да пазят целомъдрие извън брака. Нашата сексуалност, както много други неща, засяга връзката ни с Бога и с ближните. Тя може да бъде средство за прослава на Бога и изпълнение на Неговия замисъл за нас, но може да бъде изкривена; с нея може да се злоупотреби като с инструмент на греха, предизвиквайки огромна вреда на нас самите и на другите. Св. ап. Павел пише: „Или не знаете, че тялото ви е храм на Духа Светаго, Който живее във вас и Когото имате от Бога, и че не принадлежите на себе си? Защото вие сте скъпо купени. Затова прославете Бога в телата си и в душите си, които са Божи“ (1 Кор. 6:19,20).

—

В притвора на храма
Кратко въведение в Православната вяра

Първо издание

Превод: Пламен Сивов

Издателска къща „ОМОФОР“

ул. Иван Рилски 16, ап. 6, София 1606, тел. 544 903

Предпечатна подготовка:

Издателска къща ОМОФОР

Печат: „ХСП+“ ЕООД